Ivanchenko Victoria
Faculty of Law, National Taras Shevchenko University of Kyiv

LEGAL REGULATION OF ALCOHOL ADVERTISING IN FRANCE AND ITS IMPACT ON REPRESENTATION OF WINE IN FRENCH ADVERTISING DISCOURSE

The article deals with means of representation of wine in French advertising discourse. Changes in the advertising image of wine, which are caused by popularization of scientific research concerning its positive or negative impact on human organism and legal regulation of alcohol advertising are analysed. It is determined that within the representation of wine in advertising discourse exclusiveness of the product and traditional modes of its production are highlighted.

Key words: *advertising discourse, wine, legal regulation of alcohol advertising.*

УДК 81’442:811.162.3

Калениченко М.М., к.філол.н., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

СТРУКТУРНІ ПАРАМЕТРИ БЕЗОСОБОВИХ РЕЧЕНЬ У ЧЕСЬКІЙ МОВІ

У статті проаналізовано стан дослідження безособового речення у лінгвістичній богемістиці, визначено категоріальні характеристики безособовості, способи та засоби її реалізації.

Ключові слова: *безособове речення, односкладне речення, предикативна основа речення, структурні параметри безособових речень.*

У слов’янському мовознавстві безособові конструкції ґрунтовно досліджено з боку їх формально-граматичної організації (В.В.Бабайцева, Л.І.Василевська, Є.М.Галкіна-Федорук, Ю.В.Локшин, Г.М.Чирва, Я.Бауер, Ф.Данеш, В. Шмілауер та ін.). Вивчення структурних параметрів безособових речень у слов’янських мовах відбувалося у межах встановлення специфіки лексико-граматичних засобів, що оформлюють граматичний центр безособових одиниць, виявлення їх синтаксичної маркованості, співвіднесеності з іншими односкладними комунікативними одиницями, сфери поширення різних змістово-граматичних видів окремих типів безособових конструкцій, а також частоти їх вживання в різних стильових різновидах.

Чеські синтаксисти визначають безособове речення як односкладну синтаксичну конструкцію з предикативною основою, що виражає дію (буття), стан (ознаку) дійсності безвідносно або опосередковано-відносно до діяча, носія стану [Mluvnice 1987,171-172]. Специфіку безособових речень щодо інших односкладних дослідники

чеського синтаксису визначають як спосіб вираження дії чи стану як незалежних від діяча, носія стану, що передбачає два плани: безвідносність до суб'єкта дії, стану й опосередковану відносність до нього [Mluvnice 1987,172-173].

Як аргументовано стверджується в основних граматиках чеської мови, головним і неподільним компонентом, що організовує граматичні зв'язки у безособовому реченні і виражає його основний зміст є предикат. Другорядні члени речення, необхідність яких обґрунтовується у реченні вимогами предиката, які випливають із його валентності, створюють разом з предикатом основну реченнєву структуру або мінімальну реченнєву структуру, що кваліфікується як реляційна структура речення [Mluvnice 1987,21; Havránek 1981,173-175]. Пор.: *Sněží* (M. Majerová:61); *Prší* (H.Pavlovská:40); *Šlo o peníze* (V.Vančura:21); *Hrobníka bolelo skoro všude* (B. Říha:75); *Doma se nevařilo* (M.Majerová:115); *Ráno mě bolí v břiše* (D.Šlosar:61); *Bývalo mu líto* (P. Kles:74); *Včera pršelo* (V.Vančura:36); *Podařilo se nám zastavit taxíka* (I.Klíma:88).

На конкретному рівні синтаксико-семантичного моделювання речення ми визначаємо морфолого-синтаксичні реалізації основних валентних типів мінімальних реченнєвих структур, тобто структурні моделі речення. Визначення структурних моделей речення проводиться із врахуванням особливостей морфолого-категоріального оформлення компонентів мінімальних реченнєвих структур. Враховується і той факт, що в оформленні компонентів мінімальних реченнєвих структур беруть участь різні морфологічні категорії, одні з яких є синтаксично релевантними, а інші лише призводять до внутрішньомодельних змін, не порушуючи єдності моделі.

Елементарними безособовими предикативними одиницями в чеській мові є конструкції з головним членом, вираженим безособовим дієсловом чи особовим дієсловом, вжитим у безособовій формі. У слов'янських мовах, як правило, це немодифіковані мінімальні реченнєві структури, які належать до мовної системи, функціонуючи в мовленні [Бондарко 1991, 27].

Дослідники слов'янського синтаксису відзначають, що предикатна основа слов'янських односкладних речень має свою специфіку, зокрема К.Г.Городенська наголошує, що організаційним центром односкладних речень є лише предикатні синтаксеми із семантикою стану, яка може вказувати на власне-стан та невласне-стан [Городенська 2001, 69]. Що стосується одиниць чеського синтаксису, то структурні моделі мінімальних реченнєвих структур у чеській мові можуть модифікуватися, причому найчастіше причиною модифікації мінімальної реченнєвої структури буває відсутність реалізації якоїсь функціональної позиції або її пасивна переорієнтація на іншого партиципанта чи усунення її взагалі [Андерш 1987, 34]. При цьому відсутність лівовалентної позиції (йдеться про можливе опущення підмета у односкладних реченнях чеської мови) або її пасивна переорієнтація на іншого партиципанта (пацієнса) не впливає на двоскладний статус мінімальної реченнєвої структури, тоді як усунення цієї позиції зі складу конститутивних компонентів призводить до переходу даної мінімальної структури з розряду двоскладних у розряд односкладних [Андерш 1987, 34].

Принципово новим типом змін у структурі двоскладних дієслівних речень чеські дослідники вважають такі модифікації, при яких позиція підмета усувається взагалі, а предикат починає виражати дію як замкнений у самому собі процес [Barnetová 1979,

746]. У теорії односкладного речення відзначається, що, як правило, у слов'янських мовах таку трансформаційну природу мають предикатні синтаксеми, що передають невласне-стан [Городенська 2001, 70]. У структурі елементарних чеських двоскладних речень їм відповідають предикати дії, від яких, залежно від типу модифікації, утворюються предикати результативного стану ти предикати стану потенційної дії (потенційного процесу чи стану).

Й.Ф.Андерш такі трансформації називає безпідметовими і, враховуючи специфіку оформлення предиката, виділяє три основні види модифікацій: 1) модифікація, при якій дієслово-предикат не видозмінюється, а лише втрачає здатність узгоджуватися з вираженим чи потенційним підметом і набуває т. зв. безособової форми, що збігається з 3-ю особою однини середнього роду, напр.: *V lese vonělo trávou, Kluka mrazilo*; 2) модифікація, при якій дієслово-предикат набуває рефлексивної форми, при цьому позиція підмета може трансформуватися у позицію додатка або усуватися взагалі, напр.: *Píše se mi dobře, O tom se mluvilo*; 3) модифікація, при якій дієслово-предикат набуває форми на -no, -to: напр.: *O tom už bylo rozhodnuto* [Андерш 1987, 151]. Структурні характеристики модифікованих моделей чеських безособових речень будуть аналізуватися далі.

Першу групу власне безособових речень у чеській мові формують безособові конструкції, побудовані за структурною моделлю **Vf imp**, де формотворчим елементом виступають власне безособові дієслова без конструктивних детермінантів, напр.: *Pršívá* (V.Vančura:36); *Svítalo* (O.Bočková:87); *Pršelo* (K.Čapek:363); *Sněží* (M.Majerová:61); *Prší* (H.Pavlovská:40). Такі речення мають стале й водночас обмежене морфологічне вираження (1,9% від загальної кількості проаналізованих конструкцій безособових речень), оскільки функцію головного члена в них виконує лише безособове дієслово. Відомо, що поширеність і функціональний діапазон цих речень у слов'янських мовах зумовлюється загальномовними тенденціями до здатності виражати різноманітні аспекти семантики: як всеохопний фізичний стан (зокрема зміну дня і ночі, погоду), так і фізичний, фізіологічний та психічний стан людини [Mluvnice 1987,171; Городенська 2001, 69; Савицький 1971, 112].

У чеській мові кількість безособових дієслів без афікса *se* обмежена (*sněžit, svítat, pršet* тощо), власне безособовим дієсловам властива вузька парадигма у площині модальних та часових характеристик: *Svítá. Dosud ještě nesvítalo. Musi už svítat* тощо; у видових протиставленнях: *sněží – zasněží* [Mluvnice 1987,171-172].

Цей тип односкладних речень у чеській мові є єдиною реченнєвою структурою безособового типу, що базується на безвалентності дієслова; предикатами тут, як правило, виступають дієслова, які називають атмосферні явища: *Mrzlo, až praštělo; Venku sněží; To se práší!; Zavři, táhne!* (виняток становлять *Hoří!* та *Zvoní! (ve škole*); *Brzy bude zvonit*) [Mluvnice 1987,171-172]. Ці форми не вимагають жодного прямого виконавця дії, ані втручання якогось об'єкта. Якщо вже і йдеться про предмет, то це, переважно, носій інерційної дії, хоча з позиції валентності такі структури слід кваліфікувати як двоскладні. Пор.: *Uhodilo – Uhodil blesk. Zatahuje se – Obloha se zatahuje*. Скоріше тут можна передбачити обставину місця чи часу, наприклад, у реченнях типу *V den plesu bylo pošmourno* (I.Klíma:76); *Venku pršelo a bylo dost chladno* **(**P.Tigrid:32);

Včera pršelo (V. Vančura:36); *Venku přestáválo pršet* (O. Bočková:21), може передбачатися місце, відоме з попереднього контексту. Такі безособові речення у чеській мові характеризуються структурною односкладністю, відсутністю поширення – семантичного і граматичного, стійкістю реченнєвої структури, що пояснюється специфічною безсуб'єктною семантикою безособовості [Mluvnice 1987,171].

Другу групу власне безособових речень у чеській мові формують безособові конструкції, побудовані за структурною моделлю **Vf imp refl**, де формотворчим елементом є зворотні дієслова без конструктивних детермінантів. На відміну від першої групи, побудованої за структурною моделлю Vf imp, яка кількісно обмежена, безособові речення з незворотними дієсловами широко представлені в усіх слов'янських мовах, але коло їх семантичних значень не є широким – в основному це погода, зміна доби, значення успіху чи неуспіху та стан істот, в основному хворобливий), безособові речення з дієслівним предикатом із афіксом *se* не мають чітких семантичних обмежень [Савицький 1971, 112-113]. У досліджених текстах такі структури вживаються досить часто (10,6% від усіх аналізованих безособових речень), напр.: *Zetmělo se* (R. Jesenská:53); *Tmělo se a tmělo* (K.Sezima:127); *Šeřilo se* (K.Čapek:58); *Sněžilo se* (M.Majerová:117).

Вказані чеські безособові речення можуть трансформуватися у двоскладні конструкції, в яких дієслово-предикат втрачає рефлексивну форму і починає виражати не узагальнену, а конкретну дію, пор.: *O tom se ještě dodnes vypravuje – O tom ještě dodnes vypravují – Lidé/Všichni o tom ještě dodnes vypravují*. Можливість такої трансформації пояснюється тим, що у чеській мові рефлексивну форму можна утворити фактично від будь-якого дієслова, включаючи модальні дієслова moci, mít, smět, musít/muset [Андерш 1987, 163].

З формального погляду науковці виділяють два різновиди такої структурної моделі: власне модель Vf imp refl (без конструктивних детермінантів) та модифіковану модель із конститутивними детермінантами (додатками або обставинами). Пор.: *Zdálo se* (B. Říha:144); *Zetmělo se* (R.Jesenská:53); *Tmělo se a tmělo* (K.Sezima:127) та *Zdálo se jím* (K.Mašek:75); *Třáslo se jeho* (J.Hilbert:88); *Skoro se mi odpouštělo* (O.Theer:220); *Dýchalo se rychle a těžce* (J.Opolský:237); *Dobře se mu stalo!* (V.Dyk:245); *A zdálo se mu* (K.Žák:111); *Snad by se mi ulevilo* (K.Sezima:188); *Dalo se do lijáku* (O. Bočková:8); *Ulevilo se mi* (R.Jesenská:57); *Stýskalo se mi* (L.Ziková:25).

Як показують наші спостереження, у чеській мові відсутність чіткої структурної позиції підмета може привести до такої трансформації двоскладних структурних моделей в односкладні (третя група), при якій предикат виражається безособовою формою на **–no, -to**: *Pod stromy už napadály listy – Pod stromy už plničko listů napadáno* (Maja Z.:51); *Zbudovali bez plánu – Zbudovano bez kloudného plánu regulačního* (K.Sezima:124); *Vynalezli v Ravensburku – Vynalezeno v Ravensburku* (J.Opolský:239).

Вважаємо за необхідне відзначити ще раз, що у слов'янських мовах односкладні речення семантично відрізняються від двоскладних тим, що в них виконавець дії не одержує експліцитного вираження, оскільки є для мовця не відомим або мовець не бажає його конкретизувати, що в односкладних реченнях повідомляється про дію здебільшого в її результативній, а не в процесуальній сутності [Андерш 1987, 164; Чемес 1991, 111].

У чеській мові це передусім стосується безособових конструкцій, які вживаються на позначення природних фізичних явищ, що не залежать від людської волі, напр.: *V den plesu bylo pošmourno* (I.Klíma:76), або станів чи процесів, що не зумовлені волею діяча або не залежать від будь-якої причини, напр.: *Divokými horstvy a hvozdy uzavřeno bylo bohaté království Erinino* (J.Opolský:235). Водночас такі односкладні речення вживаються і на позначення різних дій і станів у сфері людських стосунків, напр.: *Umačkáno bylo dvanáct set věřících a diváků* (K.Čapek:113); *Došlo ke střelbě, padesát manifestantů bylo zabito a tisic zatčeno* (P.Tigrid:40); *Ženské hnutí bylo rozluštěno* (H.Malířová:313); *Bylo hned obaleno lží a chutě vrháno za Emou jako koule bláta* (K.Sezima:137).

Як показують наші спостереження, специфічна семантична риса (неозначеність або нереалізованість агенса) чеських безособових речень зближує їх з неозначено-особовими реченнями і робить можливим запитання *ким?* Пор.: *Tolik bylo měňavých bodů a svitků s rozvahou do textu položeno!* (J.Opolský:241) – *Tolik měňavých bodů a svitků bylo s rozvahou do textu Jardou položeno! – Tolik měňavých bodů a svitků s rozvahou do textu Jarda položil*; *Bylo mu uloženo vyplatit oslovenému dvacet korun* (V.Dyk:262) – *Bylo mu soudem uloženo vyplatit oslovenému dvacet korun – Soud mu uložil vyplatit oslovenému dvacet korun*; *Mnoho dětí bylo umačkáno, několik žen odneseno polomrtvých* (K.Sezima:122) – *Mnoho dětí bylo rytíři umačkáno, několik žen odneseno polomrtvých – Mnoho dětí rytíři umačkali, několik žen odnesli polomrtvých*, що, у свою чергу, призводить до зміни типу і структури речення.

Чеські граматисти відзначають, що у сучасній чеській літературній мові предикативні форми на -no, -to утворюються найчастіше від дієслів доконаного виду, рідше пов'язуються з основами недоконаних дієслів. Виявлені нами безособові речення з предикативними формами на -no, -to узгоджуються з висновками Й.Ф. Андерша про те, що такі утворення від дієслів недоконаного виду не можна вважати регулярним явищем, оскільки саме повідомлення про дію в її результативній, а не в процесуальній сутності є характерною рисою таких речень [Андерш 1987, 164]. Напр.: *Zbudovano bez regulačního plánu* (K.Sezima:124); *Pod stromy už take plničko listů napádano* (Mája Z.:51); *Naprosto vyloučeno* (K. Čapek:206); *Množství jablek, broskví a mukyní strženo bylo se stromů tíhou a dozrálostí* (J.Opolský: 235); *Mnoho spisovatelů bylo umlčeno a pronásledováno* (P.Tigrid:48); *Jak ho použít bylo napsáno na přilepené cedulce* (H.Pavlovská:38).

Таким чином наліз структурних особливостей односкладних безособових речень у чеській мові дозволив виділити основні ознаки, які визначають структурну специфіку безособових одиниць серед інших односкладних і можливості їх видозмін: наявність одного головного предикативного компонента дієслівного типу, що підпорядковує інші компоненти (якщо вони є у реченні) та уможливлює транспозицію потенційного підмета у додаток, найчастіше у формі давального, родового, знахідного чи місцевого відмінків.

У чеській мові власне безособовим дієсловам властива вузька парадигма у площині модальних та часових характеристик: *Svítá. Dosud ještě nesvítalo. Musi už svítat* тощо; у видових протиставленнях: *sněží – zasněží*, тому кількість безособових дієслів без афікса *se* обмежена (*sněžit, svítat, pršet* тощо). Цей тип односкладних речень у чеській мові є єдиною реченнєвою структурою безособового типу, що базується на безвалентності дієслова, такі предикати не вимагають жодного прямого виконавця дії, ані втручання якогось об'єкта.

Другу групу власне безособових речень у чеській мові формують безособові конструкції, де формотворчим елементом є зворотні дієслова без конструктивних детермінантів. На відміну від першої групи такі безособові речення широко представлені в усіх слов'янських мовах, хоча коло їх семантичних значень не є широким – в основному це вказівка на погоду, зміну доби, значення успіху чи неуспіху та стан істот.

Речення, у яких дієслівний предикат відкриває позиції додатка, обставини чи обох другорядних членів, складають у чеській мові досить чисельну групу конструкцій з предикатами-дієсловами, що виражають фізичні відчуття, переживання, настрої та психічний стан людини і представленні одно- чи двовалентними структурними моделями. У таких предикативних одиницях йдеться про дію, коли людина не виступає безпосереднім її виконавцем, а швидше проживає цю дію, причому факту пов'язання з людиною певної події, настрою чи стану відповідає завжди одна з позицій валентного поля, але ніколи позиція підмета.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Андерш Й.Ф.* Типологія простих дієслівних речень у чеській мові в зіставленні з українською / Й.Ф. Андерш. – К.: Наукова думка, 1987. – 190с.;
2. *Бондарко А.В.* Носитель предикативного признака (на материале русского языка) / А.В.Бондарко // Вопросы языкознания. – 1991. – №5. – С.27-41;
3. *Городенська К.* Предикатно-валентна основа елементарного односкладного речення / К.Г.Городенська //Українська мова. – 2001. –№1. — С.69-73;
4. *Савицький Н.* Безличные предложения с невозвратным глаголом в украинськом, русском и чешском языках / Н. Савицький // Československá rusistika XVI. Ústav jazyků a literatur československé akademie věd. Praha, 1971, S.109-115;
5. *Чемес В.Ф.* Особливості вживання безособових конструкцій з дієслівними формами на –ся, -но, -то у мові української діаспори / В.Ф. Чемес // Вісник київського університету. Історико-філологічні науки. – К.: Либідь, 1991. – № 2. – С. 111-115;
6. *Barnetová V.* Русская граматика В 2-х т./ V. Barnetová, H.Běličová-Křížková, O. Leška et al. – Praha: Academia, 1979. – т.2 – 1093 s.;
7. *Havránek B.* Česká mluvnice / B. Havránek., A. Jedlička. – Praha: Stát. ped. nakl-ství, 1981. – 587s.;
8. *Mluvnice češtiny.* Díl 3. Skladba. – Praha: Academia, 1987. – 746 s.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2014 р.

Калениченко М.М., к.филол.н., ассист.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев

СТРУКТУРНЫЕ ПАРАМЕТРЫ БЕЗЛИЧНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ В ЧЕШСКОМ ЯЗЫКЕ

В статье проанализировано состояние исследований безличных предложений в лингвистической богемистике, определены категориальные характеристики безличности, способы ее реализации.

Ключевые слова: *безличное предложение, односоставное предложение, предикативная основа предложения, структурные параметры безличного предложения.*

Kalenychenko M.M., Cand.Phil.Sci, Associate Professor
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

STRUCTURAL PARAMENTERS OF THE IMPERSONAL SENTENCES IN THE CZECH LANGUAGE

The state of research of impersonal sentence in Bohemistics has been analysed. The categorial characteristics of impersonality, the methods and ways of its realization are defined.

Key words: *impersonal sentence, monosyllabic sentence, predicate stem of the sentence, structural parameters of impersonal sentence.*

УДК 811.133.1'38'06

Калініна-Шамрай В. Р., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ОНОМАТОПЕЯ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ЕКСПРЕСИВНОСТІ У СУЧАСНИХ ФРАНЦУЗЬКИХ КОМІКСАХ

У статті досліджуються звуконаслідування у сучасних французьких коміксах. Зокрема, увагу зосереджено на класифікації існуючих ономатопей за походженням звуку та виявленню нових звуконаслідувань. Результати аналізу цієї невід'ємної складової французьких коміксів свідчать про її значну роль у передачі реципієнту емоцій, почуттів, а також у відображенні позамовних звукових явищ.

Ключові слова: *ономатопея, звуконаслідування, комікси.*

Комікси є справжнім феноменом французького суспільства та культури. Їх вважають дев'ятим видом мистецтва. Отже, вони заслуговують на ретельне вивчення. Домінуючу роль у коміксах виконує малюнок. Тексти та графічні звуки доповнюють його та створюють звуковий супровід, як у фільмі. Але малюнок без тексту, коментарів та звуконаслідувань не може передати усю важливу інформацію та експресивні елементи, властиві усному мовленню. Завдяки своїй структурі, що поєднує вербальні та невербальні елементи – малюнок, піктографічні знаки та текст – комікси набувають експресивності та здійснюють вплив на читача. Будь-який звук в коміксах може бути переданий за допомогою ономатопеї.

Деякі автори коміксів надали особливої виразності ономатопеї. Серед них бельгійський художник Франкін, який працював над вдосконаленням звукової транскрипції, варіюючи типографічні засоби [4]; єгипетські автори коміксів Каралі та Едіка, які запровадили уявлювані ономатопеї, менш пов'язані із звуком, але більш наповнені комічним ефектом [5,6]; французький художник Ш. Шлінго, який іноді використовував ономатопеї, які буквально повторюють дію: звук різання шинки (couper du